

Kisebb közlemények.

A *Branta leucopsis* Bechst. és *Anser fabalis* Lath. hybridje.

1924. nov. 20-án ESZTERHÁZY FERENC gróf T a t á n egy ludat lőtt, amelyet Somorjai József tatai praeparátor intézetünkbe küldött meghatározásra. E madár a cimben említett 2 faj bélyegeit egyesíti, amint az alábbi összehasonlítás mutatja.

Branta leucopsis Bechst.: Hossza 56·5—61 cm., szárnya 39·5—40·5, farka 12·5—13·5, csőre 3—3·2 hosszú, tövén 1·9—2·2 magas és ugyanilyen széles; csüdje 7—7·7, középujja karmostul 6—6·7 cm. A faroktollak száma 14. A fiatalok fekete csőre és lába vörösesen áttetsző. Az átlagos testsúly 2 kgr.

Anser fabalis Lath.: Hossza 66—70·7, szárnya 42·5—44·5, farka 12·5—13, csőre 5·8—6·5 cm. hosszú, tövén 3 cm. magas, 2·5—2·9 cm. széles, csüdje 6·8—7·3. A faroktollak száma 17—18. A testsúly 2·5-től 4·5 kgr-ig.

A szóbanlévő korcs legfeltünőbb jegyei: a különben *Branta*-tipusu csőr vörös gyűrűje és az aránytalanul vaskos láb narancessárga színe. Hossza 75, szárnya 42·5—43, csőre 4·5 hosszú, tövén 2·7 magas és 2·2 széles, csüdje 7·5. A faroktollak száma 17. Testsúlya 3·5 kgr.

Tulnyomólag *Branta*-tipusu; erre vall kicsiny, karcsu csőre, a fej és nyak színezete, a fiókszárny feltünően hosszú első tolla és a szárny színezete is, noha a világos harántsávok hiányoznak. Az *Anser fabalis* bélyegei csupán a fekete csőr vörös gyűrűjében, az alsó csőrkáva vaskosságában, a láb rendkívüli masszív voltában és narancessárga színében, valamint a *Branta*-énál 1½-szerre nagyobb testsúlyban mutatkozik. A sárga láb vaskossága határozottan diszharmóniás jelleget ad e korcsnak. A csörgyűrű vörös színét a fiatal *Branta* csőrében lappangó vörös színanyagnak a hybridáció-okozta előtörésével magyarázhatjuk.

CSÖRGEY TITUS.

Saskeselyű a Retyezáton. 1925. nov. 7.-én a Retyezát Berhina nevű völgyéből a Sztenuletyét készültem megmászni, amikor kísérom „sas“-ra tett figyelmessé. 7½-es Zeissemmel megtaláltam a madarat, abban azonnal felismertem a saskeselyű *Gypaëtus barbatus grandis* Storr egy példányát. Hosszu ékalaku farka, ugyszintén hosszú és a sasokénál aránylag sokkal keskenyebb szárnyai valamint hasának rozsdás színezete pillanatig sem hagytak kétségben a fajazonosságát illetőleg. Feltünő volt repülésének súlyomszerű könnyedsége. Repülő alakja leginkább óriási sólyomra emléktetett nagyon keskeny egyenesen tartott szárnyaival.

Kísérom, aki állandóan járja ezt a területet, kérdezősködésekre azt válaszolta, hogy a nyár folyamán kétszer látta, mindkét ízben a

mostani helyen, de mindig csak egy példányt. Ha egyáltalában fészkel még a Retyezátban, akkor ez csak a Sztenuletyén lehetséges, mert csak ennek vannak olyan függőleges falai, amelyek a fészkelésre alkalmasak lehetnének. Részemről azt hiszem, hogy ez az utolsó példány, amely ezen a hatalmas területen bolyong.

GRÓF TELEKI JENŐ.

Parus lugubris Temm. Algyógy környékén. 1915. novemberétől 1921. március haváig a füstös cinege állandó megfigyelésem tárgyát képezte az algyógyi szanatórium környékén. Főleg Boj (Hunyad m.) község erdőszéli vén gyümölcsöseiben találkoztam vele az év minden szakában, úgy hogy fészkelése itt biztosra vehető, bár fészket nem tudtam megtalálni — mi a jelzett területnek állomáshelyemtől való nehéz elérésében leli magyarázatát. Kedvenc tartózkodási helyei az erdőszéli gyümölcsösök; az erdő belsejében azonban *sohasem* találkoztam vele, ezt feltűnően kerüli s így az erdőkörnyezte szanatóriumi park szélén is csak egyetlenegyszer figyelhettem meg; holott az alig néhány 100 méterrel távolabb — de az erdön kívül fekvő — terület számos pontján találkoztam vele. Az erdő belsejének következetes kerülése magyarázza, hogy sem téli etetőinket, sem fészekodvainkat nem látogatta.

Egyesével vagy 2—3 darabból álló társaságban figyeltem meg, néha szén- és barátcinege, valamint erdei pinty társaságában. Előbbiek társaságában — főleg a téli hónapokban — a vén gyümölcsfákon kutatgatnak; az erdei pintyek társaságában pedig 1921. III. 30-án figyeltem meg, amikor a vén gyümölcsfáról le-leszállt a fák közötti fiatal vetésbe, hol a hantok s rögök között keresgélt a széncinegék módjára. Egy alkalommal — november közepén — egy nagy báb boncolgatásakor figyeltem meg: a kökénybokrok közül kikotort — távolabbról hernyófészkeknek látszó képlet — alighanem az éjjeli pávaszem bábja volt, mit fölriasztva, csőrében biztosabb helyre vitt.

Boj község említett gyümölcsösein kívül, még az alább felsorolt környékbeli helyeken találkoztam vele:

Costa mare teteje (boji határ) XI. közepe 1915.

Csigmó falu feletti gyümölcsösök táján, útszéli bokrokban 1 drb. 1918. X. 2.

„Frintina veze“ forrás melletti füzekben 2 drb. 1916. IX. 17. (csigmói határ).

Algyógyi határ: Pojana nucilor: szilvafákon 1920. XII. 11.

Algyógyi határ: pojnári gyümölcsösök 1 drb. 1921. III. 28.; 3 drb. 1915. XII. 28.

Bokajalfalu: gyümölcsösben 2 drb. 1918. X. 19.

DR. MAUKS KÁROLY.

Szerecsenpacsirta (*Melanocorypha yeltoniensis* FORST. előfordulása Magyarországon. Mivel ezen pacsirta még nincs meglévő bizonyító példánnyal kimutatva Magyarországról, azért az alábbiakban szóról-szóra közöljük KABÁ CZY ERNŐ megfigyelőknek rávonatkozó adatát: „BREHM könyveit olvasva megállapítottam, hogy az úgynevezett szerecsenpacsirta (*Melanocorypha yeltoniensis* FORST.) nincsen Magyarországról fel- említve sehol. Hát én azt a madarat 1898-ban Frigyesfalván (Munkáctól nem messze északra) lőttem. Tudtommal nincsen semmiféle más hasonló madár fénylő fekete tollal és minden toll vége nyilalakban izabell-sárga szegéllyel. Még pedig tavaszi vonuláskor lőttem és feje, farka és két szárnya kifeszítve és kéregpapírra felragasztva (felülnézet) megvolt nekem egészen a háboruig, de a háború alatt elromlott.“

Sajnos, hogy e faj ezen előfordulását sem támogatja már bizonyító példány. Másrészt e pacsirta észak vagy északkeletmagyarországi előfordulása a radvance-i és a *husiatin-i* (*Galicía*) sőt a *helgolandi* adatok után nagyon is valószínű. (Naumann's Naturgeschichte der Vögel. III. köt. 11. old.)

Azon adatok, amelynek alapján CHERNEL ISTVÁN és SCHENK JAKAB e madarat ismertették, illetve felsorolták az „állítólag megfigyelt“ fajok jegyzékében (Ch.: A Magyar Birodalom Madarainak névjegyzéke: 60. o.) Sch.: A Magyar Birodalom Állatvilága; Madarak: 36. o.) a következők.

1. FINGER: Verh. d. Zool. Bot. Ver. Wien. VII. 1857: 556.: PETÉNYI 2 példányt vásárolt a pesti madárpiacon. Ezek Romániából valók voltak. L. FRIVALDSZKY: Aves Hungariae. 187. o.

2. HUSZ J. A Magyar Kárpátgyesület Muzeuma madarainak névjegyzékében felsorolja s a madár a muzeumban meg is van, de a lelőhely ismeretlen. Miután a muzeum olyan preparátoroktól is vásárolt, akiknek külföldi összeköttetései is voltak, azért az adat nélküli példányt bizonyító példány gyanánt nem lehet elfogadni.

3. MOJSISOVICS: Üb. ein. selt. Ersch. in d. Vogelf. Öst. Ung.: Mitth. d. Naturw. Ver. f. Steierm: 1887: 74—86. o.

A három adat közül egy (1.) tehát nem is magyarországi, a 2-iknél megvolna a madár, de nincs adata, végül az utóbbi esetben megint nincs bizonyító példány s így végtelen nagy kár, hogy KABÁ CZY megfigyelők sem tudja adatát a bizonyító példánnyal ellátott adatok nivójára emelni.

SZEMERE LÁSZLÓ.

Branta ruficollis első előfordulása a Fertőn. Rothermann Richard ur, ki a Fertő soproni részének — mely Fertőrákos és Balf között fekszik — vadászatát bérli, értesített, hogy egy ritka, eddig még sohasem látott vadludat lőtt fertői területén 1925. január 24-én, reggeli libalesen. Ezen vadlúd már azáltal keltette fel figyelmét, hogy a vele egy csapatban repülő ludaktól eltérő, a vadludak hangjától teljesen elütő

hangot hallatott. A ludat nagy magasságból lőtte ki. Megállapítottam, hogy a ritka lúd egy a Fertőn és ezen a környéken még nem észlelt vörösnyakú lúd. Ezt a példányt az elejtő a bécsi Természetrajzi Muzeumnak adományozta.

BREUER GYÖRGY.

Branta ruficollis Pall. Tata vidékén. 1925. február első napjaiban GRÓF ESZTERHÁZY FERENC a tatai nagy tó fölött nagy liba csapat között távcsövön keresztül *Branta ruficollis* észlelt. Mint érdekességet említem meg, hogy 1924/25-ben többen láttak ezen a vidéken egy tiszta fehér vadludat.

SOMORJAI JÓZSEF.

Carpodacus erythrinus Pall. előfordulása Leibicen. 1925. okt. 11.-én a lebibici hegyekben tartott hajtóvadászat alkalmával sajtószerű, ismeretlen madárénekre lettem figyelmes. Ez az ének öttagu volt s körülbelül így adhatnám vissza: „tin tin fi tin tin“, a hangsúly a „fi“ szótagra esett. Minthogy a Tatra alatt rendszeren előforduló éneklő madaraink hangjait és énekét igen jól ismerem, azért azonnal tisztában voltam vele, hogy új madárral van dolgom. NAUMANN művének átnézése aztán el is igazított a helyes nyomra, mert a Karmazsin pírók énekének ott adott leírása alapján ráismertem a vadászaton hallott madárénekekre. Habár a madarat sajnos nem láthattam s a vadászati szabályok megsértése nélkül nem is tudtam volna szem elé kapni, mégis biztos vagyok abban, hogy valóban a Karmazsin pírók énekét hallottam.

MAUKS VILMOS.

Carpodacus erythrinus Pall. előfordulása a Dunántúlon. Bábolnán 1924. március 9.-én 4—5 madár gubbasztott kertemben, amelyekről azonnal megállapítottam, hogy Karmazsin pírók. Volt köztük élénk színű ♂ és fakó ♀. Magyarországon még soha se figyeltem meg ezt a fajt, de a háboru utolsó éveiben a Dnyeszter mentén gyakran láttam, így a faj azonosságát illetőleg teljesen biztos vagyok. A magyar faunakatalógus adatai szerint eddig csak Felső-Magyarországon fordult elő ez a ritka téli vendég és még ritkább fészkelő, így az általam megfigyelt Karmazsin pírók az első dunántuli példányok.

HORN JÁNOS.

Gyps fulvus a Vértes hegységben. A Vértes hegységben, gyönyörű vidéken fekvő Majk-pusztá (Komárom-vármegye) területén újabban is előfordul néha a *fakó keselyű* (*Gyps fulvus Hablizl*). GRÓF ESZTERHÁZY MIKLÓS MÓRIC vadásztrófeákban is gazdag itteni kastélyában egy, Majkon elejtett, gyönyörű példányát láthatjuk kitömve. Ezen keselyűt 1907-ben, elegendő segédeszköz híján, barátkeselyűnek (*Vultur monachus*) hittem

és e néven is irtam le. *) Egy pár év mulva ismételten megfordulván Majkon, a kastély udvarán ketrecben tartott keselyüt láttam, mely a közeli erdőben gyengén megsebesítve, elevenen került kézre. Ez a példány is a *Gyps fulvus Hablizl.* E fajt már a *Fauna Regni Hungariae* (*Aves p. 103.*) a közeli Szaár-ról, a *Vultur monachus* L.-t a Vértestől délre eső Székesfehérvár, (Sár-) Szentmihály és Polgárdiról említi. Hajdan a dunántúli nagy erdőségekben is bővebben tanyázott a keselyű, mint azt számos, maig használt helynév, pl. a tatabányai, félig lehordott Nagy-Keselőhegy (322 m.), a bakonyi Cuhavölgy Keselyűhegye (451 m.), a Polgárdi és Szabadbattyán között fekvő Keselyőhegy (154 m.), balatonfőkajári Keselőhegy (137 m.), szeptezdi Keselői-dülő és a már 1256.-ban említett zalamegyei Keselwberwk stb. is bizonyítják.

DR. DORNYAY BÉLA.

Fakó keselyűk Bugacon. Az 1923. évben Bugac pusztán néhány fakó keselyüt figyeltem meg.

DR. SZILÁDY ZOLTÁN.

Gyps fulvus Hablizl. 1922. szeptember 17-én Ungvár mellett lőttek egy juv♂ példányt. Hossza 113, szárnyhossza 73 cm., röpszélessége 267 cm., súlya 6·5 kgr. Gyomra üres volt.

HRABÁR SÁNDOR.

Nyctea nivea Thunb. 1920. január 24-én Nagykapos (Ung m.) mellett két hóbaglyot zavartak föl a mezőn, melyek közül az egyiket elejtették. Méretei közül hossza 61, szárnyhossza 41·5 cm., súlya 1·5 kgr. volt. Gyomrában *Asio accipitrinus* tollak.

HRABÁR SÁNDOR.

Aegolius Tengmalmi Gm. 1920. október 20-án kaptam egy szép hímét, melyet Ungvár közelében bottal ütöttek le. Ugyanebben az évben november végén még egy öreg hímét láttam Ungvárott madárijesztőnek kiakasztva.

HRABÁR SÁNDOR.

A füles kuvik előfordulása Budapesten. 1924. nyarán a Rózsadomb-ról egy *Otus scops* L. került FÁBA REZSŐ-höz kitömésre, melyet egyik villakert kerítésén fogtak. A hely csakugyan megfelel a faj igényeinek és bizonyára a madár kicsinysége révén kerüli ki a figyelmet. STOFFLITZ ISTVÁN preparátor szóbeli közlése szerint 1909—1910. körül nyár vége felé a budapesti Eötvös-téren egy háromemeletes ház padlásán galambesapdában fogódzott meg éjjel egy példány. Több napon át látták, amint a Gellérthegy irányából a Duna felett repült a pesti oldal felé. Lehet, hogy *tegzes szitakötőkre* vadászott; legalább egy soproni példány

*) Kirándulás a Vértes-hegységbe. I. rész. Tata-Tóvárosi Hiradó, 1908. júl. 25., 30. sz., p. 3.

gyomortartalma ezekből állott (l. Dr. GRESCHIK JENŐ: Aquila, XXX—XXXI., 1923/24., p. 258). Ellenben egy STOFFLITZ-hoz 1924. IX. 18-án kitömésre küldött példány (pontos lelőhelyét nem tudom) gyomrában *tücsök* (*Gryllus*) maradványokat találtam. BÁRÁNYOS JÓZSEF preparator úgy értesített, hogy a budai „Vár“-ból kapott már e fajból kitömésre szánt példányt.

VASVÁRI MIKLÓS.

Borzas gödény a kopácsi nagytóban. A Duna és Dráva szögletében levő kopácsi rétben tartózkodott tavaly december hónapban 4 drb borzas gödény (*Pelecanus crispus* Bruch). December 26.-án puskavégre került egy. Fiatal volt. Kb. 3 hétig halászgattak itt.

WÁHL IGNÁC.

Hattyú a Balatonon. 1924. dec. 21-én Fonyód és Máriatelep között a Balaton jeges szélén kelet-nyugati irányban repülő *hattyút* — valószínűleg *Cygnus musicus* L. — láttam.

Dr. SZALAY L. ELEMÉR.

Hattyúk Bugacon. Az 1923. évben Bugac pusztán 10 darab hattyú jelent meg — valószínűleg *Cygnus musicus* L. — amelyek ott hosszú ideig bántatlanul tanyáztak, de egyszer ok nélkül eltűntek. Volt közöttük két sötétebb színű példány, valószínűleg fiatalok.

Dr. SZILÁDY ZOLTÁN.

Hattyúk Tárnokon. 1925. január hó 2-án 4 darab *Cygnus musicus* L. röpült délkeletről-északnyugati irányban a Benta patak völgye fölött, majd beszálltak a mocsarakba. A madarak tollazata igen szennyes volt, valószínűleg fiatalok voltak. Másnapra eltűntek.

RADEZKY DEZSŐ.

Podiceps auritus L. 1923. április 26-án kaptam egy szép öreg hímét a Latorca Báhonny nevű árterületéről Királyhelmetől délre.

HRABÁR SÁNDOR.

Tetrao urogallus Sopronmegyében. Minthogy tudtommal Csonka-Magyarországon már csak kevés vidéken található a süketfajd, szükségesnek tartom beszámolni arról, hogy a Sopron melletti Brennbergbánya erdőségeiben, hol 15—20 év előtt a *süketfajd* egyáltalán nem tartozott a ritka madarak közé, de a háboru, valamint az azt követő zavaros idők alatt majdnem teljesen kipusztult, az utóbbi években megint jelentkezett. 1923—1924. telén egy napon két tyukot és egy kakast láttunk. Tekintettel arra, hogy most ezen terület vadászata kiváló kezekben van — a bányász és erdőmérnöki főiskola tanulmányterülete — reményünk van arra, hogy ezen nemes vad ismét el fog szaporodni.

BREUER GYÖRGY.

Tichodroma muraria L. téli megjelenése a sikvidéken. Az 1925. év őszutóján váratlanul beköszöntött abnormis hideg következtében a hajnal madár is beszorult a sziklák birodalmából az enyhébb és több táplálékot nyújtó sik vidékekre. Így megjelent Budapesten is egyszer a Belvárosban dec. 5-én, ahol az épületek ereszeit és az esőlevezető csatornák mellékét kutatta át az oda elvonult rovarok után s megjelent DR. DORNING HENRIK megfigyelése szerint dec. 9-én a kőbányai plébánia templomán is. Budapesten már több ízben jelent meg a téli időben. Erről már PETÉNYI is megemlékezett. A hegyvidék lábánál elterülő vidéken való téli megjelenése, ha nem is nagyon gyakori, de mégis kevésbé föltűnő, mint a hegyvidéktől távol eső Ujverbászón való feltűnése. SCHENK HENRIK értesítése szerint 1925. okt. 18-án lőttek egy példányt az ujverbászi téglagyárnál. Ez a példány föltehetőleg vagy a Fruskagorából jutott ide, vagy pedig a Mecsek hegységből. Előbbi 50, utóbbi 130 kilométernyire fekszik az elejtés helyétől, a valószínűség tehát inkább a Fruska gora mellett szólna, de innen eddigelé nem volt kimutatva. Mindössze csak LANDBECK régi adatát ismertük (Die Vögel Sirmiens Isis 1843), hogy „állítólag“ előfordult Péterváradon. SCHENK HENRIK szolgáltatja ezuttal a Fruska gorában való első biztos előfordulási adatot, mert 1923. telén kapott egy Beocsinban lőtt példányt kitömésre.

SCHENK JAKAB.

Az urali bagoly újabb tömeges megjelenése. 1923—24. telén ismét nagy számban jelent meg ez a bagoly. Kár, hogy ezt az épen nem félénk madarat mindenki, mihelyt megpillantja, kiméletlenül lelövi. Pedig ez a bagoly véleményem szerint nem is káros. 40 év alatt több száz példány gyomortartalmát volt alkalmam megvizsgálni és azokban mindig csak egérfélék és vándorpatkányok maradványait találtam, a májusiakban pedig cserebogarak és ganajbogarak szárnyfedőit is.

A fiatalon felnevelt urali bagoly nagyon szelid és bizalmas. Így évekkézelőtt is tartottam egyet, amely szabadon röpködhetett. Gyakran órákig üldögélt a szomszédos kertek valamelyikének fáján s ha utána másztam a fára, ellenkezés nélkül engedte magát levétetni. Mindig „hú-hú-huhu-huhu“ kiáltással üdvözölt.

A melanizmus is gyakori e bagolynál. Ily példányok épen olyanok, mintha füsttől feketedtek volna meg. Megemlítem azokat a helyeket is, ahonnan 1923—24. telén kaptam urali baglyokat: Erzsébetváros, Segesvár, Kőhalom, Zernest, Rozsnyó, Felsőtömös, Predeál, Azuga, Busteni, Keresztvár, Pürkerecz, Hosszúfalu, Hóltövény, Feketehalom, Papolecz, Nagyborosnyó, Garat, Sepsiszentgyörgy, Homoród és Bácsfalu.

HAUSMANN ERNŐ.

Nidologiai adatok a Mecsek-vidékről. 1924. április 27-én a Mecsek-hegységben a Zengő-csúctól 300—400 méter távolságban erdei fenyőn 15 méter magasságban *kigyász-ölyv*-fészket fedeztem föl. A lapos fészkeknek alig volt csészéje s apró fenyőgalyak alkották belését. Egyetlen, piszkos fehér, 77 mm. hosszú és 58 mm. széles tojás volt benne, amely gyűjteményemben van. 1924. május hó 11-én a Zengőtől kb. 1 kilométer távolságban a *kis békászó sas* fészket találtam meg bükkfán. A fészkek 14 méter magasságban voltak s 2 tojást tartalmazott.

Vidékünk egyetlen *hollófészke* a zengővárkonyi erdőben van. 1925. március 30-án a 14 méter magasságban bükkfán levő fészkekben egy kikelt fiókát, 3 föl pattant tojást és 1 záptojást találtam. Ez a hollópár már több év óta költött ebben a fészkekben, dacára annak, hogy szinte állandóan zavarják őket. Kiszedték a fiaikat és bele is löttek, mikor fiókák voltak a fészkekben. Sajnos ezt az egyetlen hollófészket is veszély fenyegeti, mert az erdő rész vágás alá kerül.

1924. június 1-én érdekes *szajkófészket* találtam a pécsváradi erdőben. A fészkek óriási tölgyfának $3\frac{1}{2}$ méter magasságban levő szélesszájú odvában vagy inkább fülkéjében volt elhelyezve. Az odu annyira nyílt volt, hogy a kicsinyeket alulról meg lehetett látni.

Mint a Mecsek-vidéknek tán új lakóját említhetem a *fekete harkályt*, amelyet 1925. április 21-én láttam a pécsváradi erdőben, amint egy *héjától* üldözve jajveszékelve menekült. Gyermekkorom óta járom ezt a vidéket, de fekete harkályt ezuttal láttam itt először.

Korai fészkelés esetét figyeltem meg a *lappantyúnál*, amelynek két tojását 1924-ben már május 27-én találtam, holott máskor csak június vége felé szokott költeni. Ugyancsak korán fészkel 1925-ben a *macskabagoly*. Március 22-én a pécsváradi erdőben leltem 4 tojását bükkfán, 12 méter magasságban épült régi ragadozó madár fészkeiben. A tojások annyira keltettek voltak, hogy 2—3 nap múlva kikeltek volna belőlük a fiókák.

Mint különös fészkelési módot említhetem, hogy 1925. július 11-én buzatáblában, megdült buza közé rakva találtam egy *mezei poszáta*-fészket, továbbá 1925. július 21-én árpakalangya tetejére rakva egy *rozsdás csaláncsuk*-fészket.

1925. május 7-én az országútmenti eperfán ülő *bubos pacsirtát* figyeltem meg.

AGÁRDI EDE.

Asio accipitrinus Pall. fészkelése hegyvidéken. Ez a főképen a magas Észak tundráin, tehát síkfeldön fészkelő bagoly egérjárásos években, aminő az 1923-iki is volt, tömegesen jelenik meg Erdély délkeleti részén is. Fészkelve azonban 40 évi észlelésem mellett is csak az említett évben találtam első ízben. A brassómegyei *Fekete halom* mellett

történt, hogy június 6-án egy nagy rét lekasználása alkalmából 7 pelyhes fiát találtak a réti fülesbagolynak.

HAUSMANN ERNŐ.

Darutojások a debreceni kollégium gyűjteményében. A debreceni ref. kollégium természetrajzi szertárában igen sok régi értékes darab között 4 darutojás is van. A régi katalógusokból megállapítottam, hogy 3 darabot özv. TÖRŐ IMRÉNÉ ajándékozott a szertárnak kb. a 90-es években. Az ajándékozó családját kikutatva megtudtam, hogy a 3 tojás fogságban élő darutól származott. TÖRŐ IMRE debreceni vendéglős állandóan tartott udvarán a vendégek szórakoztatására is darvakat, s azok közül 1 tojó évenként tojt 2—4 tojást, amiket azonban sohse tudott kiköltetni, mert a párja, a him nem hagyta őt kotlani.

Igy e 3 tojás nem szabadon élő darutól származik. Azonban a 4-ik tojás már sokkal régebb eredetű. Erről a katalógusok mitsem említenek, azonban valószínű, hogy ez már az abban az időben még létező berettyómenti Sárrét mocsaraiból származik.

DR. NAGY JENŐ.

Lanius excubitor fészkelése. A nagy örgébics (*Lanius excubitor* L.) leginkább téli vendégmadárként látogat el hozzánk, és Erdély-től eltekintve az ország egyéb részein csak igen szórványosan és aránylag ritkán szerepel mint állandó és fészkelő madár. Én eddig csak két ízben találtam nálunk fészkelve, és pedig: 1893. nyarán Máriaremete (Pest m.) és 1896. nyarán Privigye (Nyitra m.) határában.

WARGA KÁLMÁN.

Lanius minor nagy számban való letelepedése. Lővőn, Sopronmegyében 1922. évben igen sok volt a *Lanius collurio*, melyek majdnem mind kilövettek. *Lanius minor*t alig lehetett látni. 1923-ban a kis örgébics telepedtek le nagy számban és fészkeltek, míg tövisszűrő gébicsből alig volt néhány pár.

BREUER GYÖRGY.

Egretta alba a Fertőn. A Fertő keleti partjára intézett első kirándulásom alkalmából 1923. V. 24-én 30—35 kócsagot láttam egy szigeten, amely Pátfalutól mintegy 2—3 klm-nyire van északnyugatra. A sziget mintegy 250 lépés hosszú, 100 lépés széles és a parttól kb. 800 lépésnyire fekszik. A legmagasabb vizállásnál is 1—2 méternyire kiemelkedő szárazulat ez, amelyen néhány nagy fűzbokor is van. Déli felét sűrű magas nád szegi, míg északi felén csak ritkás nádöv található.

A kócsagok az északi részen tartózkodtak; legtöbbször nyugodtan állt a szárazon. A délelőtt folyamán elhagyják a szigetet és csak estére térnek vissza. Egy pásztor állítása szerint már hónapok óta minden reggel láthatók ezen a szigeten. A meglehetősen mély víz miatt, sajnos, nem tudtam odagázolni, de úgy vélem, hogy a sziget déli részének sűrű náda-

sában van e madarak fészektelepe. Az *Anser ferus*-nak ugyanott való fészkelése már meg van állapítva.

1924. januárjában azt tudatta velem DR. SCHLESINGER G. az osztrák természetvédelmi szövetség elnöke, hogy 1923-ban összesen 7 kócsagot ejtettek el a tó különböző pontjain. 1924. VI. 9-én Illmitz-nél 4 példányt láttam délnek szállva. 1924. VI. 21-én a vonatból láttam 11 példányt, amelyek a Mosonszentandrásnál lévő tóról szálltak fel és repültek Illmitz felé. Az utóbbi 2 év folyamán a nyugati parton, így Rákosnál és Feketevárosnál is láttak és lőttek egyeseket.

Eddigi észleleteim szerint fészkelőterületnek csupán csak a keleti part tekinthető, így az Illmitz melletti nagy fészektelep és a Pátfalú melletti sziget.

A kis kócsagot (*Herodias garzetta* L.) az elmúlt 2 év alatt nem láttam a Fertőn.

DR. FOURNES ALFRÉD.

Egy hajdani kócsagtelep. Az Aquila XXVIII. évfolyamában e címen FERNBACH KÁROLYNÉ által írt közlemény pótlásául s kiegészítéséül kikérdeztem Apatin legöregebb vadászát, TUCZÁKOVITS JÓZSEF urat, ki körülbelül 65 éven át majdnem kizárólag vadászattal s állatok praeparálásával foglalkozott és ismerte Apatin s környékének minden zege-zugát. Tőle a következőket tudtam meg: Élénken visszaemlékszik, hogy 1878-ban a szontai Nagyrétben nagy kócsag még nem fészkelte. 1879-ben jelentkeztek az elsők. Ebben az évben fészkelhetett 2—3 pár. Az állomány évről-évre szaporodott. Szerinte az 1885. évben kulminált a fészkelők száma. Akkor fészkelhetett 30—40 pár. A kócsag fészket rendszeren a biborgém fészektelepei között találta. Ha egy kócsagot el akart ejteni, leadott egy lövést, mire a biborgémek százával felrajzoltak s ezek között mindig volt 10—15 kócsag is. Fedezékéből kileste a kócsagok leszállását s azokból egy-egy himet puskavégre vett. A kócsagok reggelenként átvonultak a Drávatorok baranyai szögletébe — hol egy nagy tisztás, gázló volt (neve Schwarzwasser) sőt ma is meg van — halászni. Ide jöttek a kopácsi rét kócsagjai is. Itt százával halászgattak költés idejében, de lövésre nem lehetett őket megközelíteni. Köztük volt több *kis kócsag* is. Ezek azonban a kopácsi rétben tanyázhattak, mert a szontai Nagyrétben sohasem találta őket fészkelve. Mivel nagyon fáradságos volt a járhatatlan nádasban a kócsagvadászat, kitömött nösténnyel próbálta őket csalogatni. Ez azonban nem nagy sikerrel járt. Egészben 3 kócsagot tudott ilyen módon elejteni. 1885-től kezdve azonban fokozatosan fogyott a kócsagok száma. A Nagyrétnek 1900-ban történt lecsapolása után teljesen felhagytak itt a fészkeléssel. A Nagyrét közvetlen szomszédságában maradt egy mélyebb rész az ugynevezett Pesterment, ebben a következő évben még fészkelhetett 1—2 pár, mert 1901-ben, költés idején lőtte az utolsót. — A Nagyrétből

visszamaradt még 4—500 holdas mocsaras, nádas rész, ott kisebb gémekek egészen az utóbbi időig még fészkeltek. Az 1924. évi töltésszakadás követte árvíz kipusztította a nádat s elüzte az utolsó fészkelő vízi vadat. A nád kezd most már megint sarjadni s kíváncsian várjuk miféle madarak fognak itt újból megtelepedni. Befejezésül csak annyit óhajtok még megjegyezni, hogy a tavaszi és őszi vándorlás alkalmából mindig jelennek meg a Nagyrétben (a mocsaras helyeken) kócsagok. Tavaly ősszel is lóttek itt két példányt.

WÁHL IGNÁC.

A kozorai szürke gém és bakcsó telep. Bezdán, bácskai nagyközség mellett a Zombor-felé vezető műút jobb oldalán van az u. n. Kozora erdő, s ettől a műúttól kb. 2 km. távolságban van 734 gémfészkek másfél holdon szétszórva. A fészkek cser, tölgy és szilfákon vannak s pedig 18—20 m. magasságban, felerészben szürkegémektől, felerészben bakcsóktól elfoglalva. Bezdántól a Duna felé eső részében észak és dél felé 6—7 km-nyire rendkívül sok a mocsár, melyek a gémekeknek ideális halászó helyeket nyújtanak. Mivel a kozorai erdő királyi vadászterület, azt hiszem a gémekeket sem fogja senki jó ideig háborgatni.

WÁHL IGNÁC.

A kékcőrü réce újabb fészkelő helye Magyarországon. Az örkenyi állami gazdaság területén levő Madarassy tavon már az 1923. év nyarán föltűnt egy előttem ismeretlen fehérfejű récefaj, amely a vöcsökhöz hasonlóan nyakig alámerülve uszik s alig látható. 1924. aug. közepén lőttem egy gácsért 9 kicsinye és tojója társaságából s akkor ismertem fel benne a kékcőrü récét *Erismatura leucocephala Scop.* Már 1923-ban is fészkel, 1924-ben pedig egész biztosan 4 család fészkel az örkenyi 300—400 holdas Madarassy tóban, amely hálnélkül szükölködő de piócában és vizirovarokban bővelkedő szikes sós viz.

1925. április 7.-én 5 gácsért és 4 tojót figyeltem meg. A későbbi megfigyelés szerint összesen 6 pár tartózkodott itt a költés ideje alatt, de csak 3 költés volt eredményes. Ezekből 7, 9, ill. 11 fióka nevelődött. Állandóan a tojó kísérte az apróságokat, míg a him csak messziről ügyelt a családra. Ha valami veszély fenyegeti, akkor a víz alatt egész közel uszik a családhoz, krákogó vészjelet ad s szárnyával csapkodja a vizet, mire az apróságok mint a villám széjjelrebbennek s a víz alatt eltűnnek. A kicsinyek csak 52 másodpercig, az öregek ellenben egészen 2 percig is kibírják a víz alatt.

KOMJÁTHY OSZKÁR.

Molnárfecske fészkek a javorinai mészhavasok sziklafalán. A Magas Tátrában, a javorinai mészhavasok északi oldalán, Podspady felett a „Jaworinka-Wand“ nevű részen meglepődve láttam 1924. jul.

30.-án, hogy ott több, kb. 8—10 molnárfecske fészkel. E fészkeket a meredek, hatalmas sziklafal tulhajló részletére építették a madárcák. A sziklafal egyes részletei padmalyosan törtek le, a fecskék gondosan azokat a helyeket keresték ki, amelyek eresz módjára biztos védelmet nyújtanak fészüknek. Egyik fészek a másik mellett szorosán ül párosával-hármasával, fel a sziklaereszig felépítetten. Sokáig figyeltem meg a fehéren villogó hasú szülőket, amint sűrű időközökben a fiókáknak (másodszori költés) vitték a jó falatokat. A fészkekből kihangzó hangos sivalkodás elárulta a szíkes-szájú apróság jelenlétét. Megfigyelési pontom 1.240 m. t. sz. f. magasságban feküdt, e pont felett 20—40 m. magasságig tapasztották oda a molnárfecskék fészkeiket. A legközelebbi emberlakta hely P o d s p a d y (levegő vonalban csupán 2 km-nyire; házai is jól láthatók innét).

Hasonló megtelepedést a Magas Tátra sziklafalain még nem láttam; a Jaworinka-Wandon sem volt még az 1911. évben történt utolsó látogatásomkor.

DR. GYÓRFFY ISTVÁN.

Áttelepedő vizimadarak. A hansági ösmocsarak évről-évre kultiváltabb jelleget öltenek a kiszáradás folyamán. Ahol a mult évben még nád volt, ezévben már legelő lett s jövőre talán már burgonyát, vagy zabot fog teremni. Ezen átváltozás folyamán a régi mocsárvilágban költött madaraknak is más fészkelési helyet kell választani. Megfigyeltem néhány madarat, mely megalkudott a kultura terjeszkedésével s most már megelégszik kevésbé vad jellegű fészkelőhellyel is.

A Hanságban s a tőle délre fekvő Rábaközben ugyanis minden község területén vagy szélén „kövecsesek“ vannak, vagyis gödrös legelők, amelyek az építkezésekhez kiemelt kavicsrétegek helyén keletkeztek.

Évtizedek folyamán ezek a kövecsesek egészen elvadultak, amit fokozott az a körülmény, hogy fűzelepeket és nyárosokat létesítettek rajtuk.

Ezen kövecsesekben évről-évre több mocsári s vizimadár honosodik meg. Közülök először a vizityukot észleltem (*Gallinula chloropus* L.), amely alacsony fűbokrok vizen uszó vesszőire, sőt a fűzfák sűrű elágazásaiba is szívesen berakja sokszor gondosan épített fészket. A himnek mindig víz fölé rakott, néhány szál kákából álló éjszakázó helyét könnyen meg lehet különböztetni a költőfészektől, mely, ha a vizen uszó fűvesszőkre van építve, vastag alapzatu s gondosan épített, ha pedig valami öreg fű odujába, vagy csonkjára rakja, megelégszik néhány szál kákaival s egy csipetnyi mohával is.

A vöcsköket csak az utóbbi időben kezdtem észlelni ezen libafürösztő helyeken, mégpedig a *Podiceps griseigena* BODD., *nigricollis* BREHM. és *nigricans* Scop. fajokat. Korhadékból rakott, vizenuszó és betakart fészüket a nép nem ismeri s így nem talál reájuk. Juliusvégi napnyugtákon

megjelennek az apró, bukdácsoló kis pelyhesek anyjuk vezetése alatt a kenderáztatók sík vizein — évről-évre nagyobb számban.

Elhagyottabb helyeken gyakran találkoztam a szárcsa (*Fulica atra* L.), a tőkés kacska (*Anas boschas* L.), bőjti réce (*Anas querquedula*), sőt a bubos vöcsök (*Podiceps cristatus* L.) és a törpe gém (*Ardetta minuta* L.) fészkeivel is.

KIRÁLY IVÁN.

Loxia curvirostra tömeges megjelenése a Magas-Tátra vidékén 1925 nyarán. Szókatlanul nagy számban mutatkozott a keresztesőrű pinta a Magas-Tátrában s főleg ennek alhavasi fenyő övében. A nagy csapatokba összesereglett madarak még a zöld fenyőtobozokban is nagy pusztitást vittek véghez, úgy hogy percek alatt egy-egy nagyobb termő fenyőcsoport alatt tömegjével hevert az éppen csak kikezdett fenyőtoboz.

Egészen szokatlan helyen is volt alkalmunk keresztesőrűekkel találkozunk. Így pld. folyó évi július 25-ikén a Tarpataki völgyből a Rovátkán átkelve, a Lengyelnyeregről a Kis-Viszokára igyekeztünk fiammal, sűrű ködben s nagyon erős szél mellett, midőn egy nagyobb *Loxia*-csapat vonult el mellettünk, a Magas-Tátra főgerince felé tartva. A pont, ahol e vonuló csoporttal találkoztunk, mintegy 2.300 méternyi t. sz. f. magasságban lehetett. A köd ekkor oly sűrű volt, hogy gyakran csak néhány méternyi távolságra voltunk képesek ellátni, a szél pedig oly erős, hogy minduntalan védelmet kellett keresnünk egy-egy utvonalkba eső magasabb sziklatömb mögött. S ez edzett madárcsapat ily rendkívül kedvezőtlen időjárás mellett is utra kelt, hogy valószínűleg a már learatott legelőterületükről jobb megélhetést biztosító vidékre juthasson.

DR. MAUKS KÁROLY.

Loxia curvirostra Tápióbicskén. 1925. év július hó 8-án két darab *Loxia curvirostrá*-t láttam a Tápióbicske körüli szőlőkben. A madarak egész közel bevártak, úgy, hogy jól megfigyelhettem őket; csak később vettem észre s ekkor nagy ivben bevágódtak a szőlőföldek közé, a gyümölcsfákra, ahová már nem követhettem őket. Pár napi ott-tartózkodásom alatt többé nem találkoztam velük.

RADETZKY DEZSŐ.

Vándorsólymokról. Az Aquila XXIX., 1922. évi kötetében (p. 178—180) említettem volt, hogy Budapest-Kőbányán, a plébániatemplom tornyán a téli szezónban *Falco peregrinusok* tanyáznak. Ez alkalommal ismét visszatérek e tárgyra néhány érdekesebbnek látszó megfigyelés kapcsán. Madarunk igen korán, így 1924-ben már IX/6.-án látható volt, de lehet, hogy korábban is megérkezett távollétem alatt. 1925-ben október 10-én láttam először ugyancsak utóbb említett körülmény következtében.

Ez alkalommal két kistermetű példány ült csendesen egymás mellett a főtorony keresztjének egy-egy oldalkarján.

Hogy több mint két példány tartózkodik itt telente, arra nézve egész bizonyos tanuság az, hogy volt alkalmam első közlésem óta is részint a kis példánnyal egyidejűleg, részint külön is nála sokkal nagyobb példányt látnom, mely a kb. 80 m. magas toronyra való felnézéskor tekintetbe veendő látási körülmények közt is hamvasvarju nagyságának tünt fel, holott a kisebbek galambnál alig látszanak nagyobbak. Megemlítem még, hogy 1924. telén Kőbánya mellett a gyakorlótér közelében lóttek egy igen kicsiny him vándorsólymot, amelynek hasi fehéres része koromtól szennyezettnek látszott, jelölül, hogy talán ez is a gyárkémények stb. füstös körzetében vadászhatott.

A vándorsólyom itteni tápláléka, mint egyszer már említettem, galamb és veréb, hogy melyik inkább, nehéz eldönteni. Tény az, hogy amikor kis vándorsólymot zsákmánnyal láttam, mindig inkább veréb volt karmai közt, de a galambmaradványok számából következtetve, mondható, hogy naponta szerepel étlapjukon a galamb is. A verébmaradványok közt csak fejet és csőrt láttam, és pedig érdekes, hogy egyes esetekben a koponya feltörve volt, bizonyára az agyvelőt szedte ki a sólyom, többször azonban az egész fej épen volt meg; néhányszor csupasz a csőr és kevés a koponya csőrtövi részéből. A galambnak fejét, szárnyait az evezőtollakkal, vagy pedig a szárnyakat a vállövel és szegycsonttal összefüggésben lehetett a földön találni. Lehet, hogy a zsákmánynak egyes nagyobb, még felfalásra szánt részeit néha véletlenül leejti, mert inkább úgy látszik, mintha eléggé takarékosan, nem pazarolva falatoznék, amennyiben láttam olykor, hogy a combsontról gondosan volt lerágva a hus, máskor meg találtam szegycsontot igen kevés husmaradékkal, a szegycsonti tarajcsontból pedig olykor úgy látszott, hogy egy-egy darabkát kicsipegetett. Megtörtént, hogy talán valami lármától megriasztva, az egész galambot is leejtette.

Estefelé tavasszal és ősszel talán alkalmilag a denevért is elfogja. Egyizben igaz, hogy a tornyon ülő kis him egy közelben röpködő denevért (*Pterygistes noctula* SCHREB.) nem méltatott figyelemre (azelőtt közvetlenül is evett, úgy emlékszem). Azonban 1925. őszén és 1926. márciusában igen gyanus nyomokra akadtam, mert egyizben a *Pterygistes noctula* SCHREB. egy oly részben felfalt példányát találtam, amelynek főleg karcsonti része hasonló állapotban volt, mint a galambmaradványok szárnytörészlete. A közelben lakó iskolásfiuk állítólag a késő délutáni órákban a templomfal mellett frissen leejtett még mozgó denevért is találtak; a földön fekvő több denevérmaradvány nekem is feltűnt 1925. őszén. Hogy bagolytól származnának, nem épen valószínű, ámbár mint máshol a főváros területén, itt is bizonyára vannak a közelben valahol

baglyok; 1923. IV. 1-én este magam is láttam innen nem messze (a Bánya-utcán) körülbelül emeletnyi magasságban egy gyöngybagoly-nagyságu baglyot repülni, azonban a denevérmaradványok mégis inkább talán sólyomra vallanak. Hogy a sólymok denevérvadászatára van példa, igazolja ezt a kabasólyomra vonatkozólag CSÖRGEY igazgató ur érdekes megfigyelése (Aquila XXIV., 1917., p. 270).

Az igen kis ♂ vándorsólyom, melyet ugylátszik, évről-évre megfigyeltem, fejteteje bársonyfeketének látszik, hasának világos színe kivált napos időben meg különösen fehérnek. Már előző közleményemben is kifejezést adtam annak a gondolatnak, hogy nagyon valószínűen inkább valamely délkeleti országból való lehet. A sötét fejszín és kis termet és szakkeleti származása (a *Falco peregrinus calidus* LATH.) ellen szól. REISER (in litt.) is inkább a déli sólymokra gondol a leírásom nyomán, Sarajevo-ban is szerzett egy hasonló kis példányt. A Romániában költő vándorsólymokat FLOERICKE szerint DOMBROWSKI az *atriceps* (?) (FLOERICKE szövegében kérdőjellel) alakhoz sorozza (Forscherfahrt in Feindesland II.: Ornithologisch-wissenschaftliche Ergebnisse, Stuttgart 1918., p. 62.) és FLOERICKE HARTERT-re hivatkozva, a romániai költőmadarakat inkább tipikus *peregrinus*-nak véli, de egyben sürgősnek tartja a romániai vándorsólymok tüzetes vizsgálatát. A *Falco peregrinus*-nak téli előfordulása kis példányai közt kell emlitenem, csatolva az 1922-ben közöltekhez azt az igen kis himet is, melyet Mecklenburg-ban 1909. október közepén ejtettek el; CLIDIUS szerint (7. Ornithologischer Bericht über Mecklenburg [und Lübeck] für das Jahr 1909. Archiv des Vereins der Freunde der Naturgeschichte in Mecklenburg, 64, 1910, p. 126.) ennek teljes hossza 39 cm., szárnyhossza 30.5 cm. és mivel igen gyengén fejlett pofabarkója és „rendkívül“ világos feje van minden fekete nélkül, a keleti alakhoz (*leucogenys* = *calidus*) sorozza. Eszerint előfordul a *calidus* alaknál is kistermetűség. DOMBROWSKI fentemlített „*atriceps*“ alakját azért emlitem itt, mert a Kőbányán észlelt kis vándorsólymok szemlélése — melyeknek természetesen közelről (kézből) való tüzetes vizsgálata volna döntő — mindig bizonyos déli vagy délkeleti kicsiny *peregrinus*-alakokra engedtek következtetni, amennyiben pl. a *Falco peregrinus peregrinator* SUND, India (az „*atriceps*“ bizonyára ennek synonymje) is ilyenféle termetben és színben is.

VASVÁRI MIKLÓS.

Bigámiában élő rozsdafarku. A Madártani Intézet parkjában 1925-ben 4 pár *kerti rozsdafarku* (*Erithacus phoenicurus* L.) költött; 3 pár tágnnyílású deszkaoduban, 1 pár pedig az egyik épület gerendája fölött; ezenkívül egy ötödik pár is megpróbálkozott a családalapítással, de egy másik fészkelő pár elzavarta. Említett 4 párnál sikerült egy a fiakat, mint

az öregeket is meggyűrűznöm, és gyűrűzés közben rendkívül érdekes tapasztalatra jutottam. Az elmondandó eset szóbanforgó 3 madárpárját könnyebb megérthetés végett a különböző fákra helyezett fészekodvak szerint fogom nevezni.

A *Bálvány*-odu himjét és nőtényét V/8-án, négy fiókáját V/18-án, míg a *Nyirfa*-odu nőtényét V/6-án, hét fiókáját pedig VI/1-én gyűrűztem meg, a hímeket azonban ezideig még nem sikerült elfognom. A *Jegenye*-oduban V/16-án egy gyűrűtlen pár kezdett fészket rakni, melynek V/20-án egy, és V/23-án 4 tojása volt. A *Bálvány*-odu párja V/21-én repítette ki 4 fiókáját, — és mikor V/23-án meggyűrűzés végett elfogtam a *Jegenye*-oduban kotló nőtényt: azt legnagyobb meglepetésemre már gyűrűsnek és a *Bálvány*-odu nőtényével azonosnak találtam! A gyűrűszám kizárt minden kétséget.

Már most kíváncsi voltam a hímjére, mely eledellel csőrében csakhamar megjelent — és gyűrűtlen volt. De mikor az odunyílásra szállt, hogy a kotlót megetesse, az harciasan szökkent ki és csörvágásokkal kergette el ezt a gyűrűtlen hímeket. Ám csakhamar egy újabb: egy gyűrűs hím jelent meg, s a kotló nőtény ettől már elfogadta az eledelt. Sikerült elfognom, s a gyűrűszám szerint tényleg a *Bálvány*-odu hímje volt.

Ez a *rozsdafarku*-pár tehát saját fiókáinak repítése után egy-két nappal később kiüzte a *Jegenye*-oduból az ott fészkelő gyűrűtlen párt, és annak 4 tojását adoptálva, a nőtény kotlani kezdett, míg hímje etette.

Ez volt az első meglepetés, melyet csakhamar egy másik sokkal nagyobb követett. VI/1-én a *Nyirfa*-odu fiókáit és eddig még gyűrűtlen hímjét akartam meggyűrűzni, s e végett lesbe álltam ennél az odunál. Mikor a fiókák etetése végett megjelentek az öreg madarak: bámulva konstatáltam, hogy gyűrűs már a hím is! A fekete torokfolt alakrajza és énekének dallama után már sejtettem, hogy ez csakis a *Bálvány*-odu hímje lehet, hanem erről pozitív kellett meggyőződnöm, de csak VI/3-án tudtam kitartó türelem mellett elfogni: s ekkor gyűrűszáma alapján minden kétséget kizárólag bebizonyult, hogy csakugyan a *Bálvány*-odu hímjével van dolgom! A *Nyirfa*-odu nőtényének a kotlás ideje alatt gyűrűtlen hímje volt, de a most említett napok alatt és végig a VI/6-án bekövetkezett fiókarepítésig csak ez a gyűrűs hím segített a nőténynek a fiókák etetésében.

Tehát: — 1. a *Bálvány*-odu párja saját ivadékainak repítése után elüzte a *Jegenye*-odu lakóit, s azok fészket elfoglalta és tojásait adoptálta, — 2. a *Bálvány*-odu hímje a *Jegenye*-oduban kotló saját nőtényének táplálása mellett egyidőben a *Nyirfa*-odu valószínűleg özvegyen maradt nőtényével is megosztja a fiókanevelés gondját, és így valósággal két-nejűségben él! Úgy látszik azonban, hogy az idegen fiókák jobban lekötötték idejét, mert megfigyeltem, hogy a *Jegenye*-oduban kotló nőtény táplálék-

szerzés végett többször megszakította a kotlást, s a valószínűleg ennek következtében zápon maradt tojásokat VI/15-én: tehát 24 napi(!) eredménytelen kotlás után, nőtény és him véglegesen elhagyták. Ezek után kíváncsi vagyok, hogy jövőre ennek a 22.814. számú gyűrűvel jelzett him *rozsdafarku*-nak melyik nőtény lesz a párja?

WARGA KÁLMÁN.

Harminchármat tojó nyaktekercs. Mikor még oológiával foglalkoztam, Temesváron történt 1903. május—junius havában, hogy egy füzfa alacsony odvában *nyaktekercs* (*Jynx torquilla* L.) fészekre bukkantam, melyben csak egy tojás volt. Ezt a tojást gyűjteményem számára kivettem. Másnap arra menve meglepetve láttam, hogy az oduban ismét van egy tojás, a madár tehát nem hagyta el fészket. Most már kísérletkép kivettem ezt is, és így megszakítás nélkül mindennapos elvétel mellett 33 tojást rakott le ez a *nyaktekercs*!

WARGA KÁLMÁN.

Emberiza citrinella bokorban való fészkelése. 1925. év május hó 9-én az erdő szélén levő galagonya bokrokat kutattam át, hogy *Lanius collurio* fészkeket találjak. Egy galagonya bokorban a földtől 1 m.-nyi magasságban egy fészket találtam, mely az ágak közé volt helyezve. A fészek jó tömören, száraz fűszálakból készült, belseje kevés lószőrrel bélelve. Ebben volt elhelyezve 1 drb. *Emberiza citrinella* tojás. Feltűnt e madárfaj szokatlan fészkelési helye; május hó 15-én újra a fészekhez mentem, melyből ki is repült az öt tojáson ülő *Emberiza citrinella* anyamadár.

RADEZKY DEZSŐ.

Galerida fészkelése a háztetőn. Már régebben figyelem hogy a búbos pacsirták Debrecen kellős közepében, nyáron is láthatók, illetve hallhatók, egy-egy nagyobb udvaron. Gyanakodtam, hogy valamelyik lapos háztetőn költenek is, s 1925-ben csakugyan meg is találtam fészkeiket a ref. gimnázium 2 emelet magas, lapos tetején. E helyek annyira megegyeznek az ő természetes fészkelő helyeikkel, hogy igazán az volna csodálatos, ha nem használnák fel fészkelésre. E tetők tekintélyes nagyságu terraszok, melyek kavicssal vannak beszórvva s magas, de ritkás Graminea növényzettel (*Bromus tectorum*) vannak benőve, úgy hogy egy kavicsos gyérnövényzetű mezőséget alkotnak. Az egyik tetőn 2—3 fészkelőhelyet találtam a már kikelt tojásokkal. Ide macskák nem tudnak feljönni, úgy hogy itt bántatlanul fészkelhetnek.

Az egész éven át szeretnek e tető mellvédjén tartózkodni, azért felteszem, hogy az éjjeleket is itt töltik. Nappal az iskolaudvaron, vagy a környező nagyobb udvarokon szedegélnek.

A városban több helyen van ilyen lapos tető s itt mindenütt tartózkodnak s bizonyára fészkelnek is a búbos pacsirták.

DR. NAGY JENŐ.

Levélszekrényben fészkelő széncinke. Budapestén, a Rókus-hegyen fekvő Fillér-utca 42. számú kertés ház léckerítésén egy 42×33 cm-es, deszkából készült levélszekrény van elhelyezve, melynek függőleges, 11×4 cm-es keskeny résalaku nyílásán keresztül dobják be a naponta érkező leveleket és ujságokat. Dr. OSTERMAYER MIKLÓS kedves munkatársunk volt szives felhívni figyelmemet arra a körülményre, hogy e szokatlan helyen egy *széncinke*-pár fészkel. 1925. VI/30-án elmentem tehát a helyszínre, és a fészkekben lévő már szépen fejlett fiókákat meggyűrüztem. A kettős fészkek a levélszekrény aljának balfelében a saroktól középig terjedőleg keskeny-hosszasan volt elhelyezve. A tavaszi első fészkek a sarokban volt, és nyáron melléje építették a másodikat. Tavasszal 12 fiókát repitettek, míg nyáron csak 5-öt. Érdekes, hogy a levélszekrénybe naponta behulló levelek, sőt terjedelmes ujságok sem zavarták e madarakat sem az építésben, sem a kotlásban! Mikor a házbeliek a levélszekrény hátsó ajtaját a postai küldemények kiszedése végett kinyitották, csak eleinte röppent ki aggódó zserregés mellett a kotlómadár, de később már csak egyszerűen meglapult a fészkekben. Tavaly egy vascsőben fészkelő *széncinke*-ről emlékeztem meg, melynek fészkealja azonban elpusztult (l. Aquila 1923/24. p. 306.) Ezek az ilyen és hasonlóan sajátságos és sokszor célszerűtlen helyeken való fészkelési esetek is csak azt bizonyítják, hogy *hasznos rovarvő madaraink mennyire szükölködnek a természetes fészkelési helyekben*, és hogy a gazdálkodó és termelő embernek mennyire érdekében áll, hogy ingyen munkatársai: *a hasznos odulakó madarak részére mesterséges fészek-odvak kihelyezésével nyújtson alkalmas fészkelő helyeket.* WARGA KÁLMÁN.

Fenyőfán fészkelő Oriolus galbula L. E madár a lomberdőkben, gyümölcsösökben, kiváltképen a magyar Alföld ákácerdeiben közönséges fészkelő. Fenyvesben való fészkelése azonban mostanáig nem volt ismeretes. 1923. június havában az erdőerdőség 20—30 holdnyi fenyvesét kutatva át, nagy meglepetésemre az erdő szélétől alig 8—10 lépésnyire egy arany-málinkó-fészekre akadtam. Üres volt, a fiókák elhagyták már s ezért levágtam és a Madártani Intézetnek küldtem meg.

A fészkek elég laza alkotmány volt, száraz fűből és mohából való. Kötőanyagul — egyéb híjján — a „golyaorr“ (*Geranium*) termése szolgált, mellyel mint valami gombostűvel volt a gyér anyag össze-vissza tűzdelve. Megjegyzem itt, hogy Tápióbicskén, hol birkanyájak legelésznek, egy nyárfán teljesen birkagyapjából készült fészket találtam; a szőlőkben pedig csaknem kizárólag a kötözésre szolgáló raffiaháncsból készülnek a fészkek. E példák élénk világot vetnek arra, hogy madarunk a fészkek anyagát mindig a helyi körülményekhez szabja, úgy, hogy e téren általános szabályokat nem állíthatunk fel.

RADETSKY DEZSŐ.

Fenyőmagot evő Oriolus galbula L. A szilsárkányi ev. templom körül levő fenyőfákon többször láttam Oriolusokat röpködni. Egy alkalommal (1925. VII. 31.-én) egy valószínűleg fiatal, igen bizalmas példányt figyeltem meg, amely kb. 20 percig vesződött egy fenyőtobozzal és ette a fenyőmagokat, melyeket a tobozból kifeszegedett.

MIKOLÁS KÁLMÁN.

Jegyzet. A fenti két észlelet arra vall, hogy az Oriolus ujabban a túlnyomórészt lomboserdőjű magyar síkságon is alkalmazkodni kezd a csak ujabban létesült fenyvesekhez, amint az Németországban már meg is történt. BAU. A. pl. a brandenburgi síkság tiszta fenyvesterületein gyakran találta tülevelű fákon fészkelve.

SZERK.

A Cypselus apus L. napi táplálékszükséglete. 1920. júliusában a gulyás-gyerekek egy sarlósfecskét hoztak, amelyet valószínűleg ostorral ütöttek le. Minthogy sérülést nem láttam rajta, megkíséreltem az ápolását. Napjában háromszor ettettem és összesen kb. 50 legyet kapott naponként; minden etetés után meg is itattam. Két heti fogság után eleresztettem: villámgyors repüléssel szállt el.

MIKOLÁS KÁLMÁN.

Jegyzet. Noha az említett napi táplálékmenyiség repülő munkát nem végző példányra vonatkozik, tehát bizonyára jóval alatta marad a szabadon járó példányok szükségletének, mégis értékes adat, kivált, ha egy ugyanily körülmények közt tartott szén- vagy akár kékcinege szükségletével hasonlítjuk is egybe. Utóbbiak ugyanis a napi 50 légy mellett bizonyosan elsorvadtak volna.

SZERK.

A dolmányos varjú kártétele a gyümölcsösben. Hogy a dolmányos varjú milyen kárt okozhat a szőlőben és gyümölcsösben, ha nem üldözik, az elmúlt években volt alkalmam róla meggyőződni. Kispereggen nem fészkel, hanem a 15 km-re lévő magyar pécskai erdőben. Onnét jár hozzánk; kora tavasztól őszig itt kóborol. A szőlők mellett lévő dög-térről repül be a szőlőkbe, zsendülő gyümölcsre. Különösen szereti a sárgadinnyét, melyet kikezdi s így azután más madarak is rájáznak. Mióta a csösznek és másnak sincs fegyvere, egészen biztonságban érzi magát. De nemcsak a dinnyét és más gyümölcsöt, hanem az érő paradicsomot is kedveli. Mikor pedig a szőlő kezd érni, egész fürtöket letép és pocsékol el. A dolmányos rabló nyomában ott jár mindenütt a szarka is.

CSATH ANDRÁS.

A süvöltő (Pyrrhula rubicilla Pall.) kártékonytsága a kajszinbarackfákon. Az 1923/24-ki havas és szigorú tél az északeurópai madarakat nagyobb számmal kényszerítette Közép-Európába s így Keszthelyen is az északi süvöltő (*Pyrrhula rubicilla Pall.*) és a csonttollu madár (*Bombycilla garrula L.*) is tömegesen telelt. A süvöltő a városok és falvak belső, gyümölcsös kertjeiben különösen február második felében

mutatkozott bőven és a korábban virágzó gyümölcsfák, különösen a kajszinbarackfák már ekkor duzzadó virágrügyeivel élt. Pusztításuk nyomát ekkor a fák alatti hótakaró jelezte, amely feketedésig tele volt szórva a lecsipdelt virágrügyek külső, keményebb pikkelyleveleivel. Barackfáim termését megvédendő, kénytelen voltam madárfegyveremmel védekezni, mert hessegetésre még közvetlen közelből sem reagáltak, sőt hólabdával való dobálásra sem mentek el. Kilenc him és hét tojó esett nálam áldozatul. Az eredmény az, hogy szép baracktermésem volt, holott szomszédaim barackfái, a honnét nem üzték el e csinos, hivatlan vendégeket, egy szemet sem termettek.

DR. LOVASSY SÁNDOR.

A verebek sáskapusztítása. 1924. nyarán a tömérdek sáska között a verebek igen nagy pusztítást vittek véghez. Szerepen, a falu alatti lucernásban tömegesen szedték az apró, még szárnyatlan sáskát és vitték a fiaiknak. Az eredmény az volt, hogy azokban a lucernásokban nem is volt számbavehető kár.

RÁCZ BÉLA.

Az idei sáskajárás és a madarak. Vidékünkön valósággal eltűntek a *vetési varjak*. Ennek magyarázatát a sáskától sujtott gazdatársaim ama közlésében találom, amely szerint a sáskajárás idején nagy tömeg *gólya* és *varjú* jelent meg nálunk. A mi gazdaságunkban, hol csak a dohányban okozott az olasz sáska kisebb kárt, a házi szárnyasokon (récék, pulykák, tyúkuk) kívül a *verebek*, *gébics*, *gólyák*, *véresék* és a *kuvikok* végeztek figyelmet érdemlő tisztító munkát. A kuvik részint a földön ugrálva, részint röpködve fogdosta a sáskákat. Ebben az évben (1924) különösen sok *daru* maradt vissza. Vidékünkön állandóan 10—20—30 főnyi csapatok kóboroltak, a polgári határban (a Hortobágy nyugati szélén) pedig 130—150 főnyi csapatokat is láttam. Valószínű, hogy a darvak megjelenése is a sáskajárással van összefüggésben.

SZOMJAS LÁSZLÓ.

Zsizsikre vadászó füsti fecskék. 1924. aug. 12-én magtárunk egyik nyitott ablaka mellett állandóan nyüzsgött 40—50 füsti fecske. A nagy mozgalom okát kutatva észrevettük, hogy az ablakon át állandóan özönlik ki a borsó-zsizsik (*Bruchus pisi* L.) tömege. A magtárban u. i. expressó tárolt. A fecskék igen ügyesen kapkodták el a villámgyors reptű bogarakat. A kulcsár szerint már napok óta folytatják ezt a vadászatot és úgy látszik, fiókáiknak hordják a zsizsiket. A csapatban már az első költésű fiakat is ott láttuk.

SZOMJAS LÁSZLÓ.

Megfigyelések a méhesnél. Bábólnán az 1924. évben 30 családból álló méhesemben kora tavasztól a letelelésig a következő madarakat figyeltem meg, mint méhpusztítókat.

Szécinege elfogott egyizben egy élő, egyizben három élő, háromizben hatnál több élő, egyizben pedig hét élő dolgozó méhet, amelyek a kaptár külső falán mászkáltak. Húsz esetben pedig kidobott friss fehér méhálcákat szedett föl több példány.

Szürke légykapó a reggeli gyengébb repülés idejében öt esetben fogott el repülő dolgozó méhet, egy-egy esetben pedig a kaptár falán mászkáló dolgozót, illetve herét.

Meleg nyári napok délutánjain a *füsti fecskék* 6—15-ös csapatokban a méhes előtt 20—30 méteres körzetben repdesve kapkodták a dolgozó és here méheket. Ezek a fecskék határozottan méhekre vadásztak, amint ezt 1922-ben Kecskeméten is megfigyeltem, de a molnárfecskéknél.

HORN JÁNOS.

Jegyzet. A *szécinegéről* ismeretes, hogy alkalmilag dolgozó méhet is fog s azt lábával leszoritva, veszély nélkül darabolja fel. A *szürke légykapó*, bár alkalmi méh-vadászatán rendszeren csak a heréket válogatja ki, kivételesen szintén elfogja a dolgozót s azt kemény tárgyhoz ütögetve töri szét, hogy a fülánkos potrohot elválassa. Sem a *szécinege*, sem a *szürke légykapó* nem vadászik rendszeresen a méhekre s így azokban jelentősebb kárt sem okoz. A *füsti- és molnárfecske* pedig eddigi tapasztalataink szerint csak a fülánktalan heréket kaphatja el életveszély nélkül, mert prédáját egyben nyeli, gyenge csőrével megbénítani sem képes. Nem kerülheti el tehát a méhszúrást, amely pedig az etetési próba szerint 2 perc alatt megöli e madarat. SZERK.

A gatyás ölyv. (*Archibuteo lagopus* BRÜNN.) és a nyúl. E madarat a legtöbb vadász „sas“-nak nevezi és ahol csak teheti, lelövi. Alábbi megfigyelésem azt bizonyítja, hogy nem oly káros, mint aminőnek általánosságban gondolják. Kocsin utazva egy gatyásölyvet láttam a földön, tőle 15 lépésnyire egy nyúl ült. Mindkét állat teljesen nyugodtan viselkedett. Közeledtemre az ölyv szárnyat bontott s vagy 50 lépéssel odább újra leszállott. Majd megindult a nyúl is és az ölyvtől 10 lépésnyire megint leült! Az ölyv megnézte a feléje nyugodtan közelítő nyulat, de több figyelemre nem méltatta s mikor a nyúl tovább ment, az ölyv helyén maradt.

Ebből nyilvánvaló, hogy ha a nyúl az ölyv részéről bárminő ellenséges szándékot tapasztalt volna, semmi esetre sem viselkedett volna a leírt módon

SZEMERE ZOLTÁN.

Jegyzet. A fenti észlelet megerősíti azt a tapasztalatot, hogy a hozzánk csak telelni járó és túlnyomórészt egerekkel s más apró rágcsálókkal táplálkozó gatyás ölyv nem bántja az egészséges apró vadat s csak erős fagy és magas hó esetén — mikor ő is inségbe jut — támad a megsebzett vagy betegségtől meggyengült nyúlra, fogolyra vagy fácánra. SZERK.

Madárvédelem Szibériában. Azoknak, kiket Szibéria lakatlan síkságain végig vitt a vonat, bizonyára feltűnt, hogy nincs állomás, vagy